

szamanizm syberyjski

Cóż to takiego ten szamanizm? I kim jest szaman?

W największym chyba możliwym skrócie - szamanizm jest etapem rozwoju systemu religijnego, natomiast szaman pełnił różnorakie fundamentalne funkcje będąc cudotwórcą, uzdrowicielem, wróżbitą, kapłanem i zawsze pośrednikiem pomiędzy światem żywych i światem duchów.

Szamanów cechowała zdolność osiągnięcia samoekstazy w czasie tzw. kamłania (od tureckiego kam - szaman), czyli tańców, śpiewów, bicia w bembien. Szaman-czarownik samymi czynnościami kamłania (posiadając znajomość odpowiednich technik) potrafi wprowadzić w trans zarówno siebie, jak i obserwatorów.

Sam szamanizm jest cechą wspólną wszystkich ludów syberyjskich obszaru pomiędzy Uralem na zachodzie, pasmami górskimi pomiędzy zlewiskami Oceanu Atlantyckiego i Oceanu Spokojnego na wschodzie, oraz między Morzem Arktycznym na północy a lasostepami Azji Środkowej, Altajem, Sajanami i stepem Mongolii na południu.

Jak wynika z dotychczasowych badań, obszar ten został zamieszkały stosunkowo niedawno, bo dopiero w późnym paleolicie, przez osiedleńców przybyłych z zachodu i południa.

W kwestii pochodzenia samego szamanizmu zdania badaczy są podzielone. Np. zdaniem M. Eliade zjawisko szamanizmu już w pradziejach ludości było dość powszechnie znane. U S. Tokarskiego w "Eliade i Orient" czytamy:

"25 tys. lat p.n.e. - kiedy to - Europa pozostawia dowody istnienia najstarszych form szamanizmu (Lascaux), z plastycznym przekazem ptaka - ducha opiekuńczego i ekstazy".

Biorąc powyższe pod uwagę, początki szamanizmu można przypisać okresowi zasiedlania Azji Północnej, czyli późnego paleolitu.

Inaczej na sprawę patrzą badacze powiązani z materializmem historycznym. S.A. Tokariew uważa, iż: "szamanizm pojawia się w okresie rozkładu pierwotnej wspólnoty rodowej, w okresie wyodrębniania się różnych osób i grup, które z określonych przyczyn zajmują w niej wyróżniane, a często i dominujące stanowiska".

Z jego wypowiedzi przebija niezbyt chlubna opinia na temat pochodzenia samego "stanowiska"

szamana:

"Do tej grupy ludzi wyodrębniających się ze wspólnoty rodowej należeli również osobnicy nerwowo chorzy, epileptycy, histerycy, uważani za opętanych, nawiedzonych, w których przebywają duchy[...]. Na wyobraźnię odczucia szczególnie silnie oddziaływał prawdopodobnie też neurastenik, który nauczył się panować nad swoimi atakami, sztucznie je wywoływać i regulować".

Analizując różne stanowiska, a także archeologiczną identyfikację zjawisk rozpadu wspólnoty we wczesnym etapie epoki metal, możemy przypisać powstanie ostatecznej wersji szamanizmu syberyjskiego na XI w.

Na tak wniosek duży wpływ mają również argumenty ekologiczne (surowe naturalne środowisko północy sprzyja rozwojowi zachowań neurastenicznych - cechy szamanów), oraz wpływ obcych czynników językowo-obrzędowo-symbolicznych (buddyzm i lamaizm).

Dla ówczesnego Europejczyka pierwsze kontakty z Syberyjczykami i ich kulturą klasyfikowały ludy Syberii, jako całkowicie zdominowane w codziennym życiu przez szamanizm. Oczywiście nie było to tak zupełnie do końca prawdą, gdyż równocześnie istniały kultury regionalne (łowieckie oraz rodowe) o znamionach archaizmów wierzeniowych sprzed "wprowadzenia" szamanizmu.

Szamanizm syberyjski nigdy nie został zakwalifikowany do grupy systemów religijnych, ponieważ nie posiadał usystematyzowanej doktryny. Podstawą szamanizmu nie jest jakaś konkretna mitologia, jedynie zbiór mitów (demonologicznych i kosmologicznych) przekazywanych dość chaotycznie w sposób tradycyjny.

Sami badacze problemu wskazują, iż tak naprawdę szamanizm syberyjski jeszcze nie do końca został poznany, a wiele spośród pojawiających się w nim pojęć jest tłumaczonych i interpretowanych doraźnie i różnorodnie.

Jednak wszystkie "odłamy", czy też wersje szamanizmu syberyjskiego posiadają wspólne cechy, które tworzą "kurs" lub "linię mitologiczną". Jednym z ogniw łączących jest postać szamana.

Szamanem zostaje się i owszem z wyboru,, tyle że nie własnego a duchów, które kierują losem i rozwojem kandydata, oraz całym jego procesem przygotowania się do sprawowania wyznaczonej mu funkcji. A przygotowanie to nie jest takie proste - czeka go długa nauka opanowywania technik kontaktów ze światem demonów. W momencie, gdy duchy uznają, iż delikwent jest gotowy do wypełnienia swego posłannictwa, otrzymuje on od duchów specjalną "duszę" - staje się pośrednikiem pomiędzy światem ludzi (określonej społeczności) a światem duchów. Staje się pełnoprawnym szamanem.

M.M. Kośko pisze: " w trakcie kamłania szaman powołuje do życia cały lokalny panteon[...], stabilizując jego obraz w oczach uczestników obrzędu. [...] Pod postaciami syberyjskich duchów odnajdujemy personifikacje głównych cech miejscowego środowiska leśnego, lasotundrowego czy tundrowego."

Głównym zajęciem szamana jest kamłanie, podczas którego wprowadzona w trans dusza szamana opuszcza jego ciało, udając się w wędrówkę do świata duchów, gdzie spełnia rolę mediatora. Właśnie do tego przystosowywał go długi proces nauki.

Dusze zwykłych ludzi nie są tak odporne na negatywne wpływy złych duchów, które wykorzystując słabości poszczególnych członków społeczności, bądź nawet całych grup, zmuszają szamana do ciągłej gotowości. Pozycję szamana można porównać do etatu z nielimitowanym czasem pracy.

W szamanizmie wszechświat dostępny duszy szamana składa się z trzech światów: górnego (niebo), środkowego (ziemia) i dolnego (podziemia). Każdy ze światów zamieszkują inne duchy, zarówno dobre, jak i złe. Wyznacznikiem stopnia rozwoju kosmologii poszczególnych szamanów jest stopień boskości i uwielbienia, ale też wewnętrzna hierarchizacja poszczególnych duchów.

W celu kontaktowania się z duchami poszczególnych światów szaman wykorzystuje "słup świata" lub inaczej "kosmiczne drzewo", które jest łącznikiem pomiędzy wszystkimi światami.

Dusza szamana wprawiona w trans wlatuje głównie w kierunku górnego świata, czyli niebios.

Szamanizm zatem jest skoncentrowany wokół postaci szamana, będącego pośrednikiem w kontaktach ze światem nadprzyrodzonym.

<http://okno-wiedzy.xorg.pl>